

Jak hledat v rukopisy a staré tisky

Rukopisy

Koordinace soupisových prací

- mezinárodní úroveň: **Comité international de paléographie latine**
<https://www.palaeographia.org/cipl/cipl.htm>
- národní úroveň **Oddělení pro soupis a studium rukopisů MÚ AV ČR**
<https://www.mua.cas.cz/cs/oddeleni-pro-soupis-a-studium-rukopisu>
(Pravidla pro soupis rukopisů, Studie o rukopisech)

Soupisové práce

- Datované rukopisy: <https://www.palaeographia.org/cipl/cmd.htm>
- Fondové soupisy:
<https://www.handschriftencensus.de/forschungsliteratur/kataloge>
- Soupisy fragmentů
  - Tištěné
  - Elektronické <https://fragmentarium.ms/>
- Územní/jazykové soupisy
  - <https://tritius.mua.cas.cz/> (integrováno i do knihoveda.cz)
  - <https://www.handschriftencensus.de/> (němčina, středověk + evidence soupisových prací)

Digitální knihovny

- Institucí
- Souborné
  - manuscriptorium.com
  - <https://www.manuscriptsonline.org/>
  - polona.pl
  - gallica.fr

Staré tisky - bibliografie

Prvotisky

ISTC – Incunabula Short Title Catalogue (https://data.cerl.org/istc/_search)

- *Gesamtverzeichnis der Wiegendrucke* (<https://www.gesamtkatalogderwiegendrucke.de/>) prolinkováno s předchozím, podrobnější popisy vč. kolací, někdy jen na lístcích)

Tisky obecně

USTC Universal Short Title Catalogue (<https://www.ustc.ac.uk/>)

- aktuálně 1450-1650 (chystají do 1700), základní údaje, menší spolehlivost než národní bibliografie

České a bohemikální tisky

- *Knihopis* - jazykově české tisky (tištěná verze obsáhlejší, než elektronická. Elektronická naopak aktuálnější) <https://aleph.nkp.cz/F/> -> báze KPS
- *BCBT* (Bibliografie cizojazyčných bohemikálních tisků) – jazykově nečeská bohemika, vč. Zahraničních
- Společné rozhraní Knihopisu a BCBT: www.knihoveda.cz
- Petr Voit: *Český knihtisk I+II* (bohatší a aktuálnější popis než v Knihopise)

Německo (Verzeichniss der Drucke – podle století)

www.VD16.de

www.VD17.de

www.VD18.de

Itálie

- EDIT 16 (jen 16. století), potom podle míst tisku

Francie

- BP16 <https://bp16.bnf.fr/> (Pařížské tisky 16. století)
- French vernacular books
- Books published in France before 1601 in Latin and Languages other than French

Polsko

- Drukarze dawnej Polski od XV do XVIII wieku (jen tištěné)

Slovensko

- Bibliografia tlačí vydaných na Slovensku do roku 1700
- Knihopis (ten český)

Maďarsko/Uhry

- Régi Magyarországi Nyomtatványok

Specializované bibliografie

- Bibliografie podle tiskáren/měst
- Bibliografie atlasů a map (Koemann)

Staré tisky - fondové soupisy

Podle období

- prvotisky
- postinkunábule
- 16. století
- zřídka i mladší (pro malé fondy)

Podle témat

- speciální dokumenty (kramářské písně, letáky, mapy, periodika, veduty)
- vědní obory (lékařství, alchymie)

Souborné

- Soupisy muzejních sbírek
- Špalíček

Práce se soupisy

Bibliografie

Identifikace

- zkráceným názvem (např. Knihopis, BCBT)
- Identifikátorem, tj. kódem, pořadovým číslem (např. K15941, Soupis prvotisků knihovny XY, č. 2315)

Kontrola identity

- Kontrola opisu titulního listu
- Počtu stran
- Kolace
- umístění rozepsaných částí (např. názvů kapitol)
- Srovnání s digitalizátem

Fondové soupisy

- obsahují také popisy exemplářů
  - vazby
  - provenience
  - rukopisné přípisky
  - poškození

Nejvýznamnější knihovny s historickými fondy

Handbuch der historischen Buchbestände in Deutschland, Österreich und Europa

(Fabiani Handbuch) <https://fabian.sub.uni-goettingen.de/fabian?Home>

- Stručné dějiny knihoven s charakteristikami fondů

Česká republika

- *Národní knihovna* – knihovna univerzity
- *MZK* – knihovna Františkova muzea, později univerzitní a státní vědecká
- *VKOL* – knihovna univerzity, později státní vědecká
- *Knihovna Národního muzea* – vlastní sbírka + knihovní fondy hradů a zámků mimo prohlídkové trasy
- *Národní památkový ústav* – knihy hradů a zámků dochované v expozicích
- *Přírodovědecká fakulta UK* - Státní sbírka mapová

Digitalizáty

Online verze národních bibliografií

Karlsruhe Virtueller Katalog (<https://kvk.bibliothek.kit.edu/>) – označit všechna políčka

Soukromé knihovny

- **velké a staré kláštery** (zejm. premonstráti, minorité, dominikáni, františkáni, kapucíni, augustiniáni, cisterciáci, křížovníci)
- **kapituly** (Sv. Vít, Vyšehrad, Mikulov, Olomouc ...)
- **diecéze** (Praha, Olomouc – kroměřížská knihovna, Litoměřice, Brno)
- **staré fary**
- **některé šlechtické rodiny** (roudničtí Lobkovicové)
- **soukromí sběratelé**

Bio-bibliografické pomůcky

Kombinace biografických encyklopedií a personálních bibliografií

- Většinou pro řeholníky
  - jezuité („Sommervogel“ Bibliothecae de la Compagnie Jesu)
  - piaristé (Index bio-bibliographicus CC. RR. PP. Matris Dei Scholarum Piarum)
  - františkáni (Bibliotheca universa Franciscana)
  - benediktini (Scriptores Ordinis S. Benedicti)
  - augustiniáni (Augustiniani scriptores)
  - databáze řeholníků: <https://reholnici.hiu.cas.cz/>
- Verfasser Lexikon – dvě řady
  - středověk
  - 16. století
- Dünnhaupt: Personalbibliographien zu den Drucken des Barock
- Viaf.org – souborná databáze jmenných autorit světových knihoven

Další užitečné příručky

Seznamy tiskařů

- Reske (Benzing): Die Buchdrucker des 16. und 17. Jahrhunderts im deutschen Sprachraum
- Paisey: Deutsche Buchdrucker und Buchhändler und Verleger 1701-1750

Česko

- Chyba: slovník českých a slovenských knihtiskařů (<http://www.clavmon.cz/chyyba/>)
- Voit: Encyklopedie knihy
- Wögerbauer: Buchwesen in Böhmen 1749-1848

Identifikace anonymních děl

Barbier: Dictionaire des ouvrages anonymes

Identifikace pseudonymů

Eymer: Pseudonymen Lexikon

Holtzmann-Bohatta: Deutsche Anonymen Lexikon

Kartografové

- Tooleys Dictionary of Mapmakers

Rytci

- *Thieme-Becker* (online: <https://de.wikipedia.org/wiki/Thieme-Becker>)